

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

DL
703
S7

UC-NRLF

QB 101 400

DL 703 S7

GIFT OF
Bernard Moses

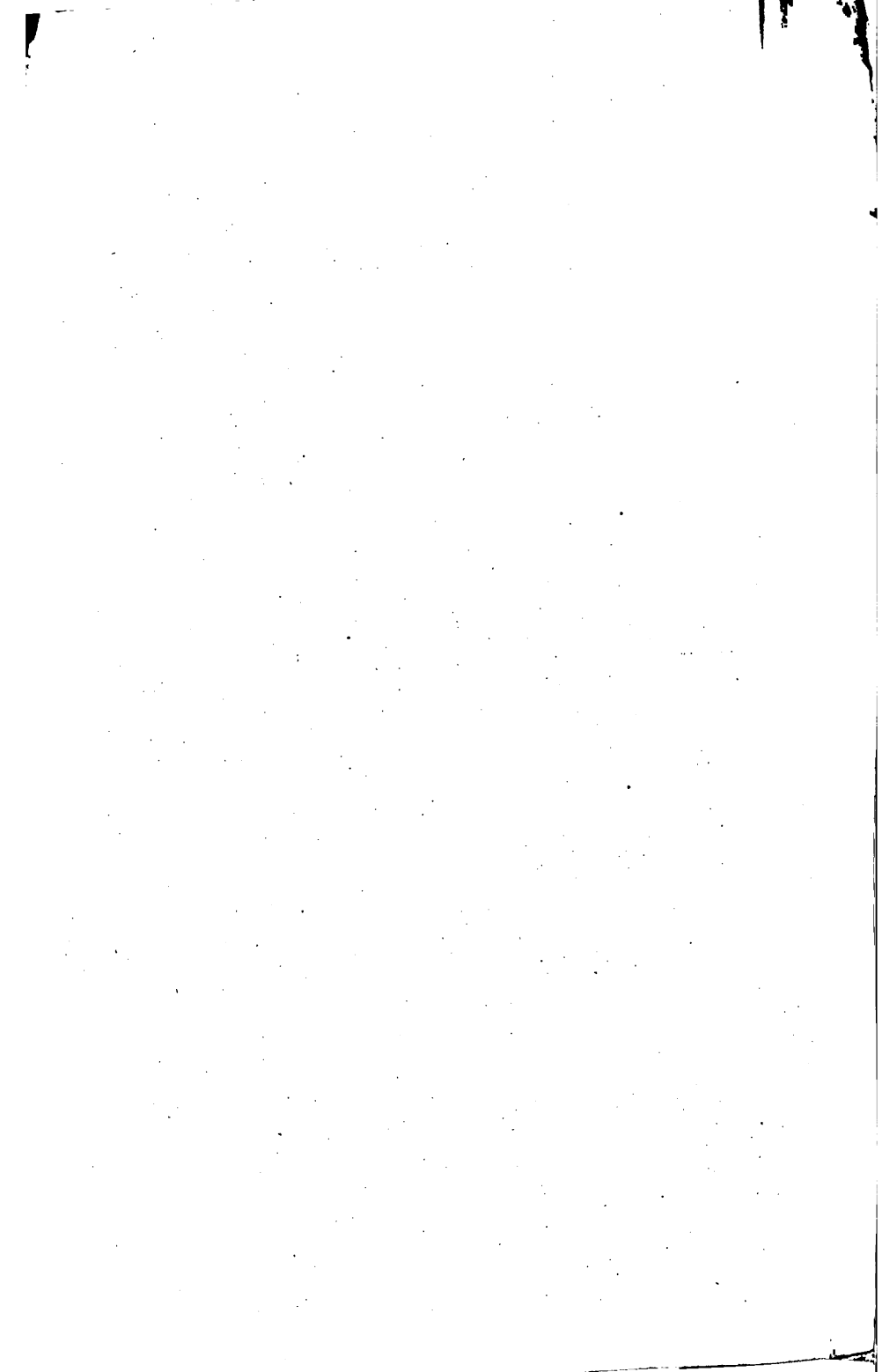
EX LIBRIS

15 parre, Ernst Gruber

MINNES-TAL

ÖFVER

KONUNG **GUSTAF** I^{ste}.

MINNES-TAL

ÖFVER

KONUNG GUSTAF I^{ste}.

HÅLLET

PÅ 300:DE ÅRSDAGEN AF HANS DÖD

den 29 September 1860

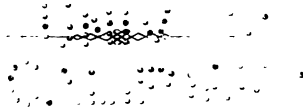
INFÖR

SVEA RIKES STÄNDER

AF

Grefve ERIK SPARRE.

11

STOCKHOLM, 1860.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

DL703

S7

DL703

Gift of Bernard Moses

Stora mäns minne utgör icke den minst dyrbara arfvedelen för det folk, inom hvars sköte de lefvat och verkat. Genom seklerna följer ett sådant minne, ledande, lifvande, manande, nationen under alla dess pröfningar, alla dess framgångar, hela dess utveckling. Svenska folket, fattigt i många andra hänseenden, är dock rikt på dessa minnen. Men bland dem alla framstår företrädesvis ett, öfverglänsande alla de öfriga, likasom den ena stjernan öfvergår den andra i klarhet.

Det ges ett namn, vid hvars blotta uttalande en känsla af glädje, af stolthet, af tacksamhet, elektriskt genombärfvar hvarje Svenskt hjerta, emedan man i detta namn finner förenade de spridda strålarne af *Befriarens*, *Reformatorns*, *Samhällsgrundläggarens* odödliga förtjenster; och detta namn är GUSTAF WASA!

I vår omvexlingsrika historia finnas flera skiften, då miss-sämjan, splitet och modlösheten, stundom äfven förräderiet, fört riket till branten af en undergång, hvarifrån endast Försynens allvisa rådslag kunnat antyda vägen till räddning. Bland dessa tidpunkter framstår den dystrast, mest fasansfull,

då Sverige, efter att nära halftannat århundrade hafva samlevvat i ett slags förening med sina närmaste stamförvandter, befann sig i ett tillstånd af fullkomlig vanmakt; då landets ädlaste blod flöt i strömmar, icke i strid, men för bödelns bila; då främmande förtryckare sögo landets mærg, kufvade dess söner, våldförde dess döttrar, — då, med ett ord, förtvifflans natt tycktes hafva lägrat sig öfver Norden.

Mer än en gång hade män af mod och fosterlandskärlek framträdt och bjudit tyranniet spetsen, men alltid förgäfves. Engelbrekt och Sturarne hade offrat lifvet för befrielseverket; och våldet, hatet, egennyttan hade med hvarje kufvadt motstånd vunnit större kraft, slagit djupare rötter. Varnadt, afskräckt af motgångarne, började folket misströsta; och fosterlandsvännen måste frukta, att slafvens undergifvenhet skulle undantränga den sjelfständighetskänsla hos nationen, som ensam utgör frihetens värn, och hvarigenom sålunda omintetgjordes sjelfva möjligheten af räddning.

Det var på denna tid som, för att begagna häfdatecknarens ord, irrande i Dalarnes skogar, flyktig för tyrannens tjenare, arbetande hos bönderna, jagad af sina förföljare, den unge ädling af Forsynen uppehölls, hvars stora själ redan då tänkte fäderneslandets räddning, och genom *Gud och Sve-*

riges Allmoge verkställde den. Det skulle innebära ett förbiseende af hvarje Svensk mans, icke genom studier, icke ens i skolan, men på moderns knå, ur dess mun hemtade kännedom om de märkvärdigaste företeelserna i vår historia, att här upprepa, huru Gustaf Wasa, — härstammande från en gammal Svensk ätt, som i tvenne århundraden gifvit medlemmar åt Rikets Råd, redan i barndomen med oro bemärkt af en bland de främmande Konungarne, samt, nyss inträdd i myndighetsåldern, redan känd som segervinnare, — efter att mot tro och loften hafva blifvit förd som fånge till Danmark, genom Försynens nåd återgafs åt fäderneslandet, för att efter ousägliga svårigheter uppträda till dess försvar. Ladan vid Rankhyttan, hvari han tröskat, likasom den vid Isala; byggnaden vid Ornäs, der genom en Svensk qvinnas rådighet hans lif frälstes, likasom i Utmeland, der hans minne i dag firas; det ställe i skogen vid Marnäs, der han, likasom på Åsby, flere dagar gömdes undan förföljarne; de platser i Mora, Rättvik och Norralla, der han talade till allmogen, ja, denna ort, Rikets hufvudstad, hvilken han, såsom nästan alla öfriga landets borgar, måste med vapen rycka ur fiendens händer, bära till efterverlden alltför talande vittnesbörd om hans underbara skickelse och hans bragder, likasom hvarje särskilt händelse i det långa befri-

elsekriget, från dess början vid Kopparbergét och Brunbäcks färja till intåget i Stockholm, är med alltför oförgätliga drag inristad i Svenska hjertan för att ens behöfva antydast. Andamålet med denna dags högtidlighållande är heller icke att uppräknat Gustaf Wasas lysande bedrifter, utan att till Försynen hembära vår tacksamhet för den nåd, hvarigenom han, själf räddad undan fienderna, stående nära ensam på en jord, fuktad af nästan alla dess ädlaste söners af tyrannen utgjutna blod, utan tillgångar, utan vapen, utan armée, i striden med en konung öfver tre riken, som, befryndad med Europas mäktigaste furstehus, bjöd öfver ordnade härskaror och flottor, lyckades att med biträde af sammanrafsade hopar vrida Sveriges spira ur denna hand och bortdrifva icke allenast hans trupper, utan äfven hans inhemska anhängare från fäderneslandet, hvilket, med undantag af Carl Knutssons korta regering, för första gången efter 126 år i honom erhöi en *Svensk* konung.

Detta var den första akten af Gustafs bragdrika bana, men icke den svåraste, måhända icke heller den, för hvilken vi hos honom häfta i den största tacksamhetsskuld. Redan flera gånger hade Sverige, af åtskilliga bland dess utmärktare män rensadt från utländska fiender, misslyckats i försöken att ordna det inre samhället, der den urgamla

striden mellan landskaperna eller stammarna lemnat rum för en ännu vådligare mellan ätterna. Sveriges medeltid, mindre lysande än det öfriga Europas, erbjuder fullt ut lika många exempel, som andra länder, på vilda blodiga strider, otyglade passioner, individens trots emot en ännu icke ens erkänd, mindre organiserad samhällsmakt, hvilken stundom, under formen af tyranni, ehuru förgäfves, sökt att i blod dränka motståndet. Att ordna detta kaos, att med kraft bekämpa inhemska fiender, af hvilka några varit hans medhjelpare vid utdrifvandet af de utländska, — det blef nu Gustafs uppgift, svårare i den mån listen och makten, förenade under kyrkans täckmantel, i religionens namn och till dess förmenta försvar utvecklade de rika tillgångar på jemväl verldsliga medel, som stodo dem till buds. Omgifven och stundom nära förträngd af sådana fiender, förrädiskt sviken af förmenta vänner, sjelf ännu icke fotfast i ett land, plundradt och härjadt af utländska förtryckare, som innehade icke ovigtiga delar deraf, på alla sidor hotad af uppror, anfallen af sjelfva Dalarnes folk, som först räckte honom handen vid befrielseverket, måste han genast börja en öppen kamp mot hierarkiens öfvervälde, och med ett mod, som växte med hvarje ny fara och, drifvet af motståndets häftighet, utvecklade sig djerfvare än han måhända sjelf från början tänkte, i första

ögonblicket af sitt nyskapade välde, med dess ringa makt, kasta sig öfver och krossa henne genom — Reformationen.

Under det till samhällsupplösning gränsande sjelfsväld, som utgjorde unionstidens utmärkande skaplynne, då de storas myndighet och en nyss till medvetande vaknad folkvilja med vexlande framgång kämpade om herraväldet, var det en makt, som, stark genom sin fasta inre organisation och sina yttre förbindelser, hade förstått att under den allmänna oredan på det helas bekostnad tillvinna sig stora fördelar. Denna makt var kyrkan. Konungen, hvars städse mot framtiden riktade blick klart uppfattade hvad han af den då i Tyskland nyligen började och redan till Sverige spridda andliga rörelsen skulle kunna vinna för folkets inre pånyttfödelse och statens ombildande, ställde sig genom uppmuntrande af de första Svenska reformatörerna, genom ombesörjande af bibelöfversättning och genom nitälskan för predikandet af Guds rena ord, omedelbart sjelf i spetsen för denna nya, mäktiga drifkraft. Men vid sidan af denna stilla reformatoriska verksamhet, låg för honom en annan, yttre uppgift af vida betänkligare art. Det handlade här nemligen om ingenting mindre än att på en gång bryta hierarkiens häfdvunna och i sederna djupt rotade välde, upphäfva klostersystemet, ombilda lä-

rareståndet samt utrota den bilderdyrkan och det halft judiska, halft hedniska ceremoniväsende, som inkräktat kristendomens vanhelgade plats. Hierarkien utföfvade icke blott genom det lägre presterskapet ett stort inflytande på allmogen, utan var derjemte den rikaste korporation i landet, på samma gång som statsförvaltningen befann sig i saknad af tillgångar för de nödigaste utgifter. Den grundsats, från hvilken Konungen utgick vid häfvandet af detta missförhållande, var att »kyrkans medel vore ej annat än folkets medel»; och denna grundsats bragtes snart till verkställighet med orubblig beslutsamhet. Vid tanken på att allt detta skedde icke blott under den mäktiga prelaturens högt förklarade, för öfrigt ganska naturliga missnöje, utan äfven i trots af högadelns och allmogens bestämdt uttryckta önsknings, framstår i hela sin dager och fullhet den väldiga viljekraften hos denne i ordets rikaste bemärkelse till konung *födde* man, som stod der nästan ensam i sin tid, bland sitt folk påminnande om det Romerska Janushufvudet med tvenne anleten, det ena med sin eldblick försmältande det murknade i en förgången tid, det andra blickande förhoppningsfullt in i en nydanad löftesrik framtid.

Af det medlande sätt att gå tillväga, som man vid reformationens genomförande i åtskilliga andra länder finner användt, förmärkes i Gustaf Wasas

åtgärder ej det ringaste spår. Den öfverdrift i uppfattningen af hans maktfullkomlighet på detta område, likasom det någon gång hårda och skoningslösa sätt, hvarpå han gick tillväga vid reduktionen af kyrkogodsens och andra kraftåtgärder mot prelaten, har historien ej förnekat; men detta finner sin förklaring i det råa omyndighetstillstånd, hvaruti folket försjunkit, äfvensom uti den då öfver hela Europa rådande motspänstigheten emot en från såväl hierarkiska som feodala fjettrar frigjord konungamakt, bland hvars yppersta representanter han kände sig ega ej blott vilja, utan ock förmåga och förbindelse att uppträda. Villigt och tacksamt har historien också erkänt de höga, på en gång fosterländska och sant humana syften, hvilka städse lågo till grund för hans handlingar, och som vittnade om att någonting på en gång rent menskligt och äkta konungsligt klappade under denna skenbart så sträft bepansrade yta.

Den tredje delen af Gustafs storartade verksamhet, det nya samhällsskickets danande, återstod. Det är kännetecknet på de stora själar, genom hvilka Försynen verkar, att de, hastande framåt, ständigt omfatta nya ändamål, hvilka, i samma ögonblick de uppnås, blifva medel för nya bragder. Så företogs nästan samtidigt reformen af kyrkan och staten. Så blefvo de tillgångar, Gustaf genom den på

en gång andliga och världsliga kampen med den förra beredde sig, utvägar för honom att stärka en makt, som ej mera fanns i Sverige, Kronans, och att af nya elementer dana hvad som aldrig i sin rätta betydelse funnits, en Styrelse. Sedan han genom arf-föreningen stadgat en regeringsmakt och genom ståndens inkallande till gemensamma öfverläggningar å riksdagar gifvit åt folkets deltagande i de allmänna angelägenheterna en form, kunde han med mera framgång än derförinnan, åt landets yttre, likasom åt dess inre förhållanden, egna sin aldrig tröttnande verksamhet. I alla grenar af regeringsärenderna visar sig samma skapande förmåga. Nya grundsatser om kronans rättigheter göras gällande; kammarverket skapas; landsregeringen ordnas; krigsmakten danas; en flotta börjar byggas; jordbruket omhägnas; föreskrifter för dess idkande meddelas efter den tidens åsigter, och på sina i alla delar af Riket inrättade afvelsgårdar bildar Konungen modellfarmer — den tidens landtbruks-skolor. Bergshandteringen uppmuntras; inhemska näringar framkallas till nytt lif; de sköna konsterna, då förenade med handtverken, befordras; idkare deraf införskrifvas; till en af dem skickar Konungen en lärjunge, och musiken idkas af honom sjelf. Städer anläggas; Hansestädernas öfvermakt krossas, och inom riket frammanas en utländsk handel som, skyddad genom traktater med

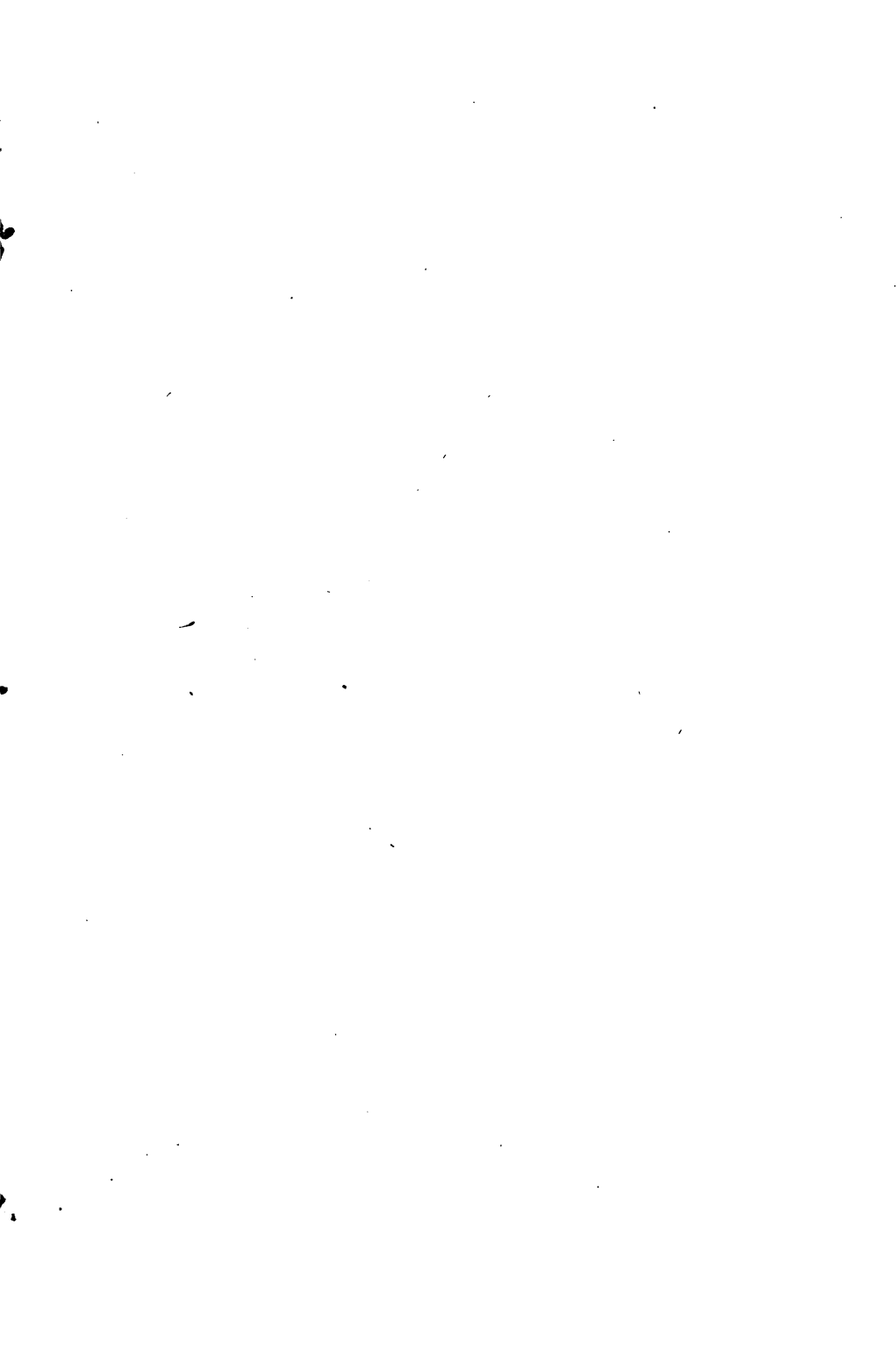
främmande makter, ständigt tar nya riktningar. Den inre handeln regleras efter tidens åsigter; skeppsbyggerier anläggas af Konungen sjelf; vägar rödjas; i kyrkostyrelsen införas väsendtliga förändringar, biskopsstolar delas, indragas, ersättas med andra embeten; undervisningsanstalter bildas, vårdas; och med klar uppfattning af religionens inverkan på samhällenas bestånd och utveckling egnar Konungen, inseende vådorna af den gamla kyrkodisciplinens upplösning, åt Gudsfruktans och sedlighetens upprätthållande samma kraftiga hägn, som åt de egentliga regerings-ärenderna.

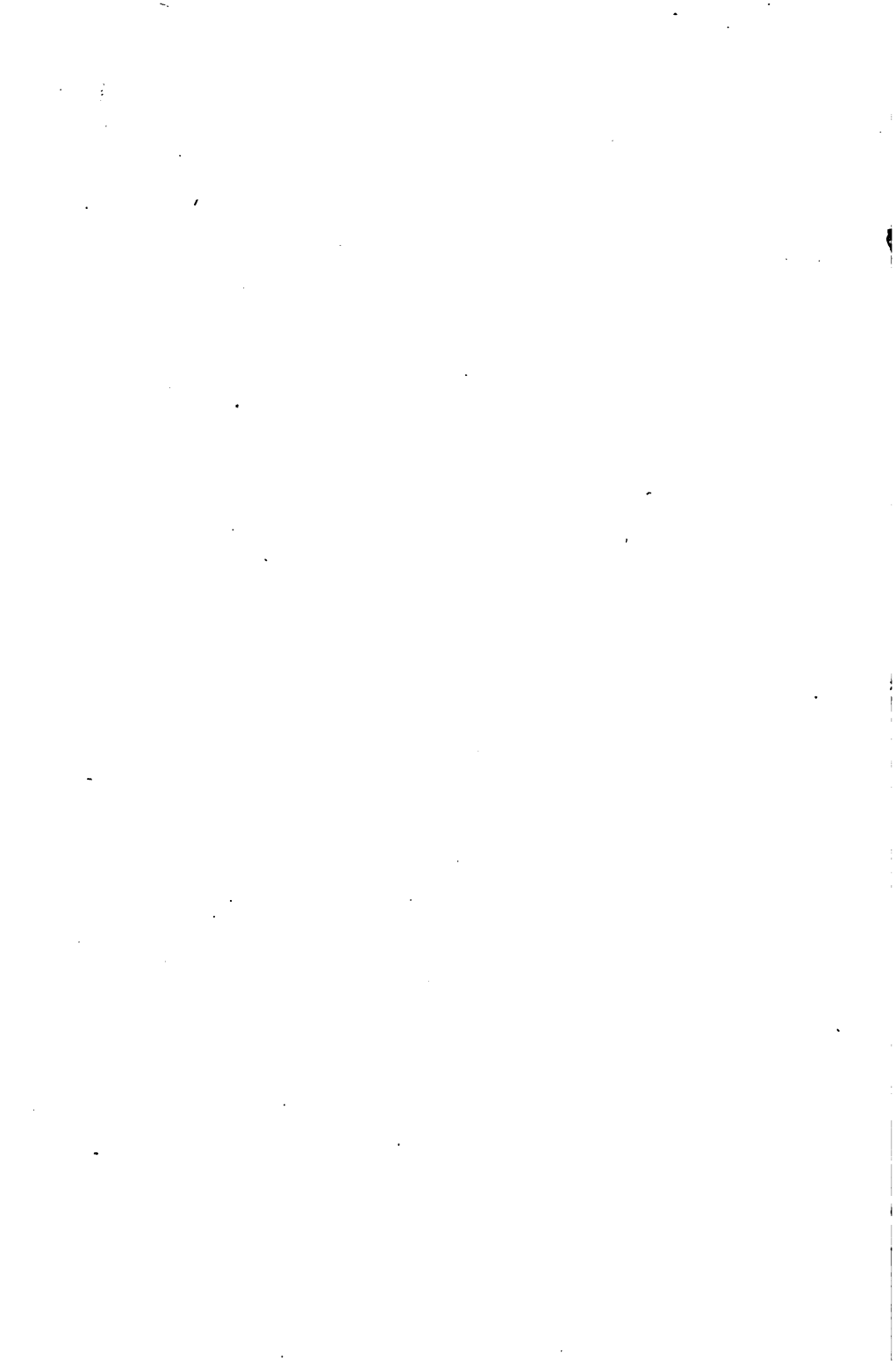
Man häpnar öfver mångsidigheten hos detta jättesnille, som i alla de mångfaldigt skiftande fördelningarne af en sednare tids regeringskonst med sitt allt förmående *varde* utkastar planer och *sjelf* verkställer dem; och detta allt under ständigt samråd med Rikets Ständer eller landskapernas menigheter, samlade dels å de allmänna marknaderna, dels å utlysta sammanträden till s. k. burspråk, der Han, Hjelten, Betvingaren, Herrskaren, lemnande äfven i detta afseende en förebild för våra tiders statsskick, personligen, stundom näpsande, stundom med fromhetens enfald redogjorde för sin förvaltning, förklarade sina åtgöranden med en vältalighet så älskad att, då han någon gång lemnade föredragningen åt sina embetsmän, menigheten ropade, att de ville

höra honom sjelf, samt vid det sista mötet med kristlig undergifvenhet tillskref endast Guds Nåd hvad han uträttat, och bad sina trogna undersåter öfverse och förlåta hvad brist och svaghet som kunnat med honom vara under hans regeringstid.

Så började bragdrik, så fortgick aktad och mäktig, så slutade välsignelsebringande hans 40-åriga regering, minnesvärd, nej oförgätlig för Sveriges folk, i hvars historia den utgör vändpunkten; till hvars hela samhällsskick Gustaf Wasa icke allenast lade grundvalarne, utan till stor del uppförde sjelfva byggnaden; åt hvars utveckling han gaf en riktning af lefvande Gudsfruktan, enighet och kraft, som folket århundraden igenom bevarat, och hvarigenom fosterlandet under vexlande öden upprätthållits. Nedslående, tillintetgörande anarkien, våldet, öfvermodet, dels omhågnade han, vid bortrensandet af det utlevade gamla, de frön som funnos till samhällets pånyttfödelse, dels bröt han, vägledt af snillets ljus, med kraftfullt allvar nya banor. Af ett i medeltids barbari fjettradt, söndersplittradt, försvagadt land gjorde han ett mäktigt rike, åt hvilket han beredde inträde i Europas rådslag, — och grundlade sålunda på en gång vår nyare historia samt vår plats i världshistorien. Hvad Sverige är, hvad egendomligt det eger, hvad det i civilisationens tjänst verkat, hvad vi i framtiden må kunna ut-

rätta, — det är hans verk, det är hans ande som, fortlefvande hos hans ättlingar, fulländade de påbörjade skapelserna, förde oss fram i striden för ljusets seger, och ristade med outplånliga drag vårt fosterlands namn på häfdens blad. Grundläggare af en konungamakt i Sverige, gaf han deråt en glans, och ingaf folket för densamma en vördnad, en kärlek, som trenne århundraden icke rubbat och som, vill Gud! ännu flera kommande icke skola utplåna. Mäktig, vördnadsbjudande som hans bild här står, sväfvat hans ande, hans minne för hvarje Svenskt sinne. Ännu ljuda för Svenska öron, ännu lefva i Svenska hjertan de ord, med hvilka han, *gamle Kung Gösta*, här i Stockholm på Rikssalen tog afsked af Rikets Ständer, varnande, väckande; och när på denna evigt minnesvärda dag, — då, för trehundra år tillbaka, Hans Konungsliga hjerta upphörde att klappa för det folk, som har honom att tacka för allt, — dessa af Honom danade Ständer sammanträda, Svenska folket i alla bygder samlas, för att ära hans minne, må denna mäktiga ande omsväfva oss och deltaga i våra böner till Den Högste att fortfarande skydda Konung och Fädernesland!

Sparre, E. J.
Minnes-tal öfver ko-
nung Gustaf Iste.

M163633

DL703

S7

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

